

INŽENJERI CEDIS-A U POSJETI PRVOJ CRNOGORSKOJ ELEKTRIČNOJ CENTRALI

SVJEDOČANSTVO O TEHNIČKOJ SVIJESTI NAŠEG ČOVJEKA

Grupa mladih inženjera Crnogorskog elektrodistributivnog sistema (CEDIS) prošle sedmice je posjetila prvu crnogorsku električnu centralu na Cetinju i tom prilikom se upoznala sa počecima elektrifikacije u našoj državi, kazali su Dnevnim novinama iz te kompanije.

Dugogodišnji direktor Elektrodistribucije Cetinje i inženjer **Borislav Pravičević** je tokom edukativne posjete mladim kolegama objasnio da je električna centrala napravljena po ideji više umnih ljudi koji su se nalazili u okruženju kralja Nikole.

“Na oglas koji je tada raspisan za gradnju, krajem marta, javila se firma Emanuela i Oskara Krausa sa idejom da se struja na Cetinje dovede putem električne centrale. Sklopljen je ugovor i 31. maja 1910. formirano prvo preduzeće za elektriku pod imenom Crnogorsko preduzeće za elektriku-Centrala Cetinje”, naveo je Pravičević i dodao je centrala dragocjeno svjedočanstvo o visokoj tehničkoj svijesti našeg čovjeka koji je i tada bio u saglasju sa stremljenjima modernog vremena.

■ RADOVI

Kraus je, kako je Pravičević dalje objasnio, naručio kompletnu opremu za centralu ko-

Pravičević CEDIS-ovim inženjerima objašnjava rad elektrane

Počeci prvih elektrana

ja je brodom transportovana do Kotora. Radovi su počeli u junu 1910. godine i trajali dva mjeseca. Zvanično su završeni 19. avgusta, na dan krunisanja kralja Nikole, kada su i potekli prvi kilovati iz novosagrađene električne centrale i zasijala prva sijalica na Cetinju.

“Centrala je prvobitno napravljena za električnu rasvjetu u gradu. Ulice Cetinja imale su 100 lampi koje su radile cijele noći, a osim rasvjete cetinjskih ulica, 1910. godine osvjetljenje je dobilo još 67 potrošača”, istakao je Pravičević i dodao da su među njima bili dvor kralja Nikole, Vladin dom, dvanaest poslanstava i više kuća imućnijih Cetinjana.

Pojavom prvih elektrana, početkom osamdesetih godina XIX vijeka, tačnije 1882. godine, električna energija dolazi na svjetsku pozornicu. Tesla je 1895. godine sa Vestinghausom napravio prvu električnu centralu sa na-

izmjeničnom strujom na Nijagari. Od tada teče intenzivni razvoj elektroenergetike. Elektrifikacija Crne Gore počela je 15 godina kasnije, kada je i prva električna centrala 1910. godine osvijetlila Cetinje.

“Savremeni energetske objekti su preuzeli ulogu proizvodnje i distribucije električne energije i centrala je 1963. godine završila funkciju proizvodnje struje”, naglasio je Pravičević, a inženjerima je na licu mjesta pokazao elemente centrale i proces proizvodnje električne energije iz nje.

Centrala je, u potpuno ispravnom stanju, a zbog neisplativosti, skinuta sa mreže 1963. godine. U Crnoj Gori su već tada bili izgrađeni mnogi objekti za proizvodnju struje, poput hidrocentrala Slap i Glava Zete. Elektrana je, simbolično, ponovo uključena 2010. godine povodom stogodišnjice elektroenergetike u Crnoj Gori. **D.J.**

U to vrijeme centrala je proizvodila oko 40.000 do 50.000 kilovatsati, a napon na generatoru je bio 2.100 volti. U gradu je, prema objašnjenju Pravičevića, bilo razvučeno oko 3.500 metara kablova do postojećih osam trafostanica.

■ HIDROCENTRALA

Sljedeći energetske projekat, zbog potreba vodovoda, je

izgradnja i prve hidrocentralne.

“Već od 1934. godine stvaraju se prve pretpostavke za izgradnju hidroenergetskog objekta. Stoga je, 1941. godine, izgrađena i hidrocentrala Podgor sa dalekovodom do Višnjice, koji su napajali pumpe crpnog vodovodnog postrojenja Podgor”, ukazao je Pravičević, ističući da se od tada do danas puno toga promijenilo.

Monografijom i muzejom istorijski važan objekat sačuvati od zaborava

Pravičević želi priču u o prvoj crnogorskoj strujnoj centrali sačuvati od zaborava i to kroz monografiju na kojoj trenutno radi, a koja bi trebalo da do kraja godine bude objavljena.

Iz CEDIS-a su kazali da Pravičević, osim monografije, namjerava da električnu

centralu i dokumenta vezana za nju sačuva od zaborava i kroz uređenje muzeja u kojem se ona nalazi.

“Želja mi je da ovaj svjedok događaja dobije mjesto koje mu pripada. Danas se možemo ponositi onim što je sačuvano jer je centrala raritet u Evropi”, istakao je Pravičević.

On dodaje se kolege iz inostranstva dive tom spomeniku elektroenergetike u Crnoj Gori.

“Mislim da bi centrala na Cetinju, ako bi se na dobar način promovisala, bila još jedno mjesto koje bi turisti rado posjećivali”, zaključio je Pravičević.

Unutrašnjost električne centrale na Cetinju